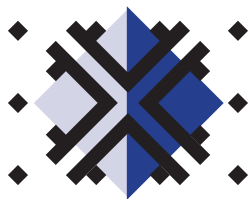

ХАНТЫ ЯСАҢ

Основана
1 ноября 1957 года

20.07.2023
№14 (3626)

Мүвтөл, мир ай хопай, кәсүпсы вәс

8-9 >>

Вәс тылйыш 8-9-мит хәтләйтн Шапша кәртәйн округ кәщә кубок щирн ай хопай, кәсүпсы версы. П. Молданов верум хур

Увәс мұвәт олаңән
путәр тәсы

>> 4-5

Ева Шмидт хәншум
непекәт ләщәтты вер

>> 6

Вүлэт лавләс па
стихәт хәншәс

>> 12

Вэщ тылдьащ дапэтомит хэтидэн округ кэща не Наталья Комарова Югра мўвн вэлты хоттел, ёх пида «Семейный совет Югры» верэнтэс, мата ут «День любви, семьи и верности» щира лэщэты. Там вэйтэнтупсийн путэртсы, хутыса округевн нявремэ тэйти хуятата нэтлы, муй верлы, дэлн хоттел, ёх хуща аршак няврем сема ат питэс. Ищиты ар ол яха вэлты, ар няврем тэйти па арсыр оса верэт верты хоттел, ёх вудаң мевл посэти мойлэсыт.

Округ кэща не хоттел, ёх пида вэйтэнтэдыс

Там мирхот однитумн Н. Комарова округ мира ям вўща ясэти лупэс:

» Тамхэти мирхотн мўн нух вантлўв, хутыса округевн хоттел хуятэ нэтдыт, муйсэр нэтупсэти тэти вэллэти, мостэди муй антэ хоттел ёха. Щит антэ тэти эди нэтупсы, щит государственной вера вэл.

Югра мўвн тамхэти хоттел хуятэ пэти сырсыр нэтупсы верэти вэллэти. Ит – щит 50, 55, 60, 65, 70 тэди яха вэлты хоттел, ёха ипўш мэти вухэң нэтупсы.

» Кашэң хоттел хуятэ щит арат вух сухуптэды, муй арат ол дыв яха вэсэти. Там нэтупсы 2009-мит ол вўш эвэлти лэщэтиман вэл. Там мэри вух нэтупсы 11 901 семья мэсы, хэдум хоттел, ёх – 70 тэди постэти пэти, – лупэс кэща не. – Иса тамхэти округевн 91 арат социальной нэтупсы вэл, 2022-мит олн 477 шурэс хуят сырсыр вухэң нэтупсы ёша павэтисэти.

Югра мўвев няврем сема питты щирн иса Россия мўв луваттейн хэтмит тэхийн вэл. Ёмвош округевн кўтуп хэннехэ вэлупсы – 75,4 тэди, Россия мўвн – 72,7 тэди вэл. Ар нявремэң хоттел, ёх кашэң ол 10 % аршэка иил.

Н.В. Комарова хоттел, ёх пида путэртис

Сэрханл вошн там ванэн Абдыганиевэти хоттел, ёх хуши ипуляң хэдум няврем сема питэс. Сэрханл вошн вэлты округ аңкет па нявремэти вэлупсы давалти тэхийн там ол ипуляң хэдум няврем хэдум пўш сема питэс. Там ол шэп мэри щэти 3640 пушэх нуви тўт шивалэсэти.

Наталья Комарова «Агентство социального благополучия населения» тэти рэпэти олэңэн ям ясэти лупэс. Иса Югра луваттейн там тэхия 14 арат ай тэти луңман вэл. Дыв округн вэлты мира сырсыр нэтупсы верэти лэщэтидэти.

2021-мит ол, вўш эвэлти округевн «Аңкия питлум» вер пўншы. Щит вер эхтейн щит неңэти нэтлы, мата хуятэти кашэңа вэллэти, тэти арсыр суртэң верэти питсэти.

Щит неңэти немасыя сертификат непекн мэди дэти, щит 49 070 шурэс шойти вуха вэл. Там сертификат нивл тылдьащ мэри рэпитлэти щит вўш эвэлти, хэн ими пэлиницайн кашэңа вэлты щира хэншэньщэти. Па там сертификат непек хўват лўв арсыр щирн нэтты питлы, дэлн пушхэди тэди нуви тэрум илпия ат юхэти.

Щит нэтупсы олэңэн вэйтэнтупсыя акмум мира вет няврем тэйти ими

Ирина Черкашина путэртис. Лўв лупэс:

» Ма там вер эхтейн нэтупсийн 2022-мит олн мэсыюм. Там унтэси ма сырсыр психологической, социальной нэтупсэти ёша павэтисум па нявремэти тэди сема питэс.

«Аңкия питлум» верн арсыр иилуп нэтупсэти лэщэтидэти. Щит вера негосударственной тэхет иши луңман вэллэти. «Центр социального обслуживания населения «Апрель» некоммерческой тэти кэща не Глюся Насибуллина рэпэти олэңэн путэртис. Лўв лупэс, хути 2021-мит ол, вўш эвэлти дыв вет сертификат непек щирн вет неңэти нэтсэти. Па там ол лыпэти тылдьащ вўш эвэлти там вер щирн поступсы иилпатсы па интам арсыр хуятэ нэтты щир тэйти питлэти.

Нефтеюганской районэн вэлты не Зилия Амерханова «Семейная неделя добра» немпи вер лэщэтимэл. Олэңэн дыв там вер тэти Нефтеюганской район мир пэти версэти. Интам щит олэңэн

Н.В. Комарова Чмелёвэти пида

округ луваттын иса мирн вәды.

» Тәм пұш ям вер лэщәтты лапәтмит вәщ тыләщ 3-мит хәтл вўш эвәлт 9-мит хәтл вәнты тәсы. Кашәң хуят интер-нет хўват юграрядом.рф тәхия луңты па мулты ям вер лэщәтты веритл, – лупәс З. Американова.

Нижневартонск вошн вәлты ими А. Мугаллимова иньщәсәс, муй пәта дўведа нәтты вух ән мәды па ши вухәт лўнәтты пурайн тәнял вўюм вухәт лўнәтдыт па налог сухуптум вухәт йира ән вўлдыт. Лўведа пенсионной па социальной страхования фонд тәхи кәща не Т. Зайцева юхлы ясаң мәс. Лўв лупәс, хуты нәтты вухәт тәп ши хоттел әха мәлдыт, мәта хуятәт прожиточной вух ширн тыләщ мәр шимл вух вўлдәт. Щәлдә Т. Зайцева лупәс, ши вухәт лўнәтты пурайн вантлы, муй арат вух хулиева хоттел әх ол мәр еша павәтсәт. Па ши вухәт налог вухәт пида ийха лўнәтдыт.

Ши прямой линия мәнты мәр округ мир па арсыр верәт олаңән иньщәсәт. Мәта вер олаңән вәйтәнтупсы пурайн ән ки лупсы, щит әхәт мосты тәхет эвәлт юхлы ясаң китлы.

Юхи хәщум кўтн вәйтәнтупсыя вохум хоттел әхләд арсыр мевл посәтн мойләсыйт. Щиты округкәща не Н. Комарова «Родительская слава», «Материнская слава», «Отцовская слава», «За любовь и верность» мевл посәт еша мәс па ям, хошум ясаңәт округн вәлты мира лупәс.

Путәр хәншәс:
Надежда Вах

Кашәң тыләщ вухн сухуптәты питлдыт

Тәм 2023-мит олн Югра мўвевн вәлты хоттел хуятәт материнской капитал щирәтн мәнты вухәт эвәлт кашәң тыләщ мәр немасыя вухн сухуптәты питлдыт. Сырыя, вантә, щимәщ верәта государства эвәлт юкәнтум вўхәт тәп и пұш ай няврем тәйты әңкия еша мийдысыйт.

Тәм ол вўш эвәлт кашәң тыләщ мәр ши вухәт хәлум ол вәнты няврема па лўв юпелн мәнты айшәк пушха сухуптәты питлы.

Тәм ол мет ай няврем Югра мўвн яма вәлты пәта 19 шураәс 680-кәм шойт вух хәлум ол вўша ән юхтум няврема тыләщ мәр тәп сухуптәла.

Хән па округевн ши

вухәт тындыя йилдәт, дыв вух лўнәтты тәхи хуца еша нухшәк едәтты питлдыт. Ши пурайн худна заявления непек иса хәншты ән па мосл.

Материнской капитал вухәтн тәп щимәщ ай нявремәт мәлдыт, мәта пушхәт әңкидал па ащидәл шеңк шимл тыләщ вух и тыләщ мәр еша павәтлдәт. Хән па дыв семьяел хуца аршәк ай

няврем вәл, мәта пухәт муй эвет худна хәлум ол вўша ән юхәтсәт, щит дыв ищиты кашәң няврем пәта вухәтн сухуптәты веритдыт.

Югра мўв Социальной фонд тәхи айкел хәнты ясаңәт тулмащтәс:
Владимир Носкин

Социальной фонд ар рўтьщәты тәхи пўншәс

Россия мўвев луватн вәлты Социальной фонд араттелн тәм ол мәрн 157 рўтьщәты тәхи йилпа пўншәс.

Щимәщ ям тәхет немасыя тәм йисн пирщамум хәннехуятәта верлдыт, ләлн дыв, пенсияйн вәлман, кўтәлн ийха ат вәйтәнтыйлсәт, вәлупсы щирләд олаңән ат путремәсәт, рўтьщәсәт, сыр-сыр киникайт лўнәтты хотәта муй компьютәрәт тәйты тәхета ат йңхсәт па арсыр емаңхәтлдәт лэщәтты па вантты ат веритсәт.

Ши йилуп вер тәм хәщум ол вәндәт хәйт па неңәт пәта мәтты ки иса мосл. Вантә, ши хурасуп тәхетн тәм ол хәт шураәс арсыр ванлупсы, адисупсы па якты-ариты хот мәнәс, мәта утәтн па 70-кәм шураәс хәннехә

вәлмал. Россия луватн вәлты арсыр районәтн па ай кәртәтн немасыя социальной тәхет рәпатнекәт пирщамум хуятәт яха әкәтлдәт.

Щәлдә дыв компьютәрәт хўват рәпитты тәса па вешкәта вәндәтдыт.

Щимәщ рўтьщәты тәхета юхтыйлды хәннехуятәт пида сыр-сыр кәща әх вәйтәнтупсәт верлдәт. Тохтурәт па вәндәтлдәт дывел, муй ширн аршәк тәм нуви тәрум илпийн елды вәлты веритлдәт.

Ши тумпийн писателәт пида кашәң пұш вәйтәнтыйлдәт па дыв

киникайдал олаңән пүтәртлдәт.

Тәм юхи хәщум пурайн щимәщ пирщамум хәннехәйт рўтьщәты тәхет немасыя Пенсионной па Социальной страхования тәхеңән ийха веррум пәта лэщәтсыйт. Вантә, щитәт эвәлт мултас хотәт хәщсәт. Ши талдәлн хәщум утәтн елды ищи арсыр хәннехә рўтьщәты тәхет верты питлдыт.

Югра мўв Социальной фонд тәхи айкел хәнты ясаңәт тулмащтәс:
Владимир Енов

^ XV-мит Генеральной ассамблея вэн мирхотн. northernforum.org тәхи эвәлт вүйом хур

Увәс мўвәт олаңан путәр тәсы

Вәщ тыләщ 7-8-мит хәтлңәнән Ёмвошн Генеральной ассамблея XV-мит вән Увәс мўвәт мирхот вәс. Щи хәтлңән мәр ёңта пәсанәт вәсәт, хута увәс мирәт вәлупсы тўңматты верәт, туризм верәт па увәс мўв асәт па юханәт сыстама тәйтты олаңан путәр тәсы. Щәлта региональной координаторәт комитет па Увәс мўв губернаторәт мирхотңән версыйңән. Мосл лупты, хуты Генеральной ассамблея вән мирхот кәт ол мәр ипўш верәнтды.

Олаңмит хәтлән Северной Форум рабочий группа ёңта пәсанәт вәсәт. Щәта учёной-экономистәт, экологәт, социологәт, мир ямәлды па вәндтәты хуятәт, щурас ёх, вән па айшәк кәща хуятәт, культура верәт тәты мир әктәщәт.

Увәс мўвн вәлды хәннехә вәлупсы тўңматты олаңан путәртты ёңта

пәсанән мирхота юхтум хуятәт ясаң тәсәт, хутыса дыв хәннехә вәлупсы щирәт олаңан уша павәтләт. Муй щирн «Дети Арктики» вер, увәс мўва рәпитты юхәтты хәннехуятәт вәлды щирәт әхтйин рәпитләт па щитәт тўңматләт.

Щәлта комитет ёңта пәсанән туризм верәт олаңан путәр мәнәс.

Муйсәр верәт увәс мўвн мет яма мәнты питләт. Юкан машинаитн па мўвәта па вошәта яңхты хәннехуятәт пәта мосл әшәт хўват немасыя улты-холты па деты-яньщты хотәт омәсты. Щәлта промышленной туризм верәт тәсыева ләщәтты, дәлн әхәт тыв нумсәң-рәпәтаяң мир вәлды ат юхәтәсәт. «Гас-трономический туризм»

вер нух адумты, дәлн мойңа юхтыылды хуятәт шуши мирәт летутәт уша ат версәт. Кашәң увәс мўвн вәлды шуши мирәт культура па йис верәт тәса вандтәты пәта мойң хәннехуятәт ищи юхтыылды питләт. Иса туризм вер нух адумты пәта мосл хәннехуятәт щи вера тўңщирәңа вәндтәты, дәлн дыв щит әхтйин мосты щирн ат рәпитсәт.

^ Кәща хуятңән ёш пос пунсәңән

^ Ёнта пәсан пурайн

Хэлмит ёнта пәсан Увәс мұвн увты асәт па юханәт сыстам ширн тайты вер олаңан путәртсы. Щи пәта М.К. Амосов нәмпи Северо-Восточной федеральной университет ех па Северной Форум тәхийн рәпитты хуятәт ийха тўңширәңа па ләхсәңа рәпитты пәта кўтәдн кашашты нәпек хәншсәт па еш посәт пунсәт. Щәдта щи ёнта пәсанәт юпийн региональной координаторәт комитет тәхи ех яха әктәшсәт па путәртсәт, хутыса елды па муйсәр мосты верәт Северной Форум ширн ләщәтты питләт. Ищиты Северный Форум тәхия Россия па США мұвәт эвәлт «посол доброй воли» йилуп эксперт-хуятәт пирисәт.

Кимит хәтл па XV Генеральной ассамблея мирхот пүншсы. Губернаторәт ийха әкмум мирхотн пирисәт, 2023-2025-мит олаңн кәщә верәт тәты щира Ёмвош округев увәс мұвәт вулаң тәхия питл па Наталья Комарова вән неңа павәтсы, худыева щит пида кашашсәт. Щи юпийн Н. Комарова ясәң тәс, муйсәр верәт тәм олаңн ләщәтты питлдыйт.

Елды мирхота юхтум хуятәт докладәт лўңәтсәт, хутыса кўтәдн экономической па гуманитарной ширн рәпитләт, муйсәр верәт наука па образова-

Т.А. Молданов вән мевд посн мойдәлы

Л.А. Алфёрова мевд пос еша павтәс. ВКонтакте эвәлт вўюм хурҗән

ния ширн тәдәт. Ищиты дыв хәләнтсәт сыры олаңн Северной Форум әхтыйн рәпитты кәщә ех, муй ширн дыв рәпитсәт па мәта верәт мосты ширн тўңматсәт. Щәдта 2023-2025-мит олаңа хәншум рәпата верәт пәта еш нух алумсәт.

Тәм вән мирхотн Российско-Азиатской консорциум тәхи верәт Югорской государственной университета катлуптәсыт па щи әхтыйн кәщә ех еш пос пунсәт.

Югра мұв «Русское географическое общество» оса тәхи ех па «Ассоциация по содействию развитию северных

Ёнта пәсанән рәпитләт. Н.Вах верум хурәт

территорий «Академия Северного Форума» тәхи хуятәт ийха рәпитты щира ищи кашашты нәпекн еш пос пунсәт. Северной Форум рәпата тәхи интәм Ёмвошн «Русское географическое общество» вәлды хот йитн питл.

Тәм мирхотн Увәс мир пәта така па тәса рәпитты хуятәт Уолтер Хикель

нәмпи вулаң мевд посн катлуптәсыт. Щит «Торум Маа» кәщә не Людмила Алфёрова, Талинка вошн «Отражение» тәхийн рәпитты не Ольга Стыцук па округ творчества хотн шуши мир верәт тәты хә Тимофей Молданов мойдәсыт.

ВЭЯТН ЩИ ОЛАҢҖАН

Уолтер Хикель нәмпи мевд пос 2013-мит одн Саха (Якутия) мұвн ләщәтсы. Тәм мевд пос тәса па така рәпитты па «Северный Форум» верәт тўңширәңа тәты увәс шуши мир хәннәхуятәт мойдәды.

Уолтер Хикель – «Северный форум» мұвтел, мир тәхи верум хә. Тәм тәхи унтасн арсыр мұвтел, мир кўтәдн и нумәсн, и верн, ләхсәңа па ийха нәтәсман вәдләт па рәпитләт.

Ёмвошн лыпӑт тылӑшн 28-мит хӑтлӑн «Проектная деятельность, направленная на сохранение наследия Евы Шмидт» путрӑпсы вӑс. Мадьяр мир вӑн учӑной ими олаӑнн путӑртты пӑта ӑкумсӑт, 75 ола йис хӑн лӑв сема питӑс па тӑм ол Дӑрдь Халми венгерской ясаӑн хӑншум киника «Путешествие в потусторонний мир по следам Евы Шмидт» рӑщ ясаӑна тулмаштӑсы па рӑщ ясаӑн етӑс.

Ева Шмидт хӑншум непекӑт лӑщӑтты вӑр

▲ Вӑйтӑнтупсыя юхтум неӑӑт

Тӑм ӑктупсы Алла Иштимирова-Посохова верум нумӑсн лӑщӑтса. Тӑм вер пӑта округев депутат Еремей Айпин вух мӑс.

Ева Адамовна Шмидт – щит венгерской учӑной ими, лӑв хӑнты па вухаль мир ясаӑн наука щира вӑнлтӑслӑ па йис верӑт, йис нумсӑт нух хӑншӑс. Лӑв 1948-мит олдн лыпӑт тылӑшн 28-мит хӑтлӑн Венгрия мӑвн Будапешт вошн сема питӑс. 1973-мит олдн Лоранд Этвеш немуп университет филологической факультет етшуптӑс. Щӑта «этнография», «финно-угроведение», «английский язык и литература» вӑн непекӑт ӑша павтӑс.

1969-1971-мит олдн Ленинградн ин Санкт-Петербургской государственной университетн, финно-угроведения кафедрӑн вӑнлтӑслӑ. Институт народов Севера хуца вӑнлтӑслум мӑрн хӑнты па вухаль ясаӑн вӑнлтӑс.

1989-мит олдн «Традиционное мировоззрение северных обских угров на основе материалов культа медведя» диссертация непек хӑншӑс.

Щӑлта па НИИ этнография Венгерской Академия Наук хуца рӑпитӑс, старший научный сотрудник нем тӑйс па щит киньща айдат ӑх вӑнлтӑс. 1991-мит олдн лӑв нумсӑл щирн научной фольклорной архив «Северные ханты» (ин Нуви саӑхум вошн Ас-угорской институт филиал) Нуви саӑхум районӑн верса. Лӑв щӑта рӑпитты питӑс. Лӑв ясаӑл щирн:

» 1980-мит олдн эвӑлт йис хӑнты вӑлупсы шӑкӑнты питӑс. Йис верӑт, йис нумсӑт, йис арӑт, путрӑт, моньщӑт айдат ӑха иса ӑн мосты питсӑт. Хӑнты мир верӑт, нумсӑт, пищӑт худаты питсӑт, кашӑн хӑтл хӑнты вӑлупсийн вӑлты ӑх шимла йил. Хӑнты нумсӑт, хӑнты арӑт, путрӑт, моньщӑт соращӑк непекӑта нух хӑншты мосл, щит пӑта немӑсыя щимӑщ хот лӑщӑтты мосл, муй тӑхийн тӑп ясаӑн тӑйты хӑнты мир ат рӑпитлӑт. Щит верев ки ин ӑн верлӑв хӑнты вӑлупсӑв иса щит шӑкӑнд па немӑлт хӑнты нумсӑт ӑн па хӑтылӑт.

Щиты щит фольклорной архивӑт тывсӑт. Рӑпитум мӑрӑлдн Ева Шмидт хӑнты па вухаль ӑх йис верӑт, нумсӑт, арӑт, путрӑт непекӑ хӑншты вӑнлтӑслӑ. Лӑв хӑншум йис верӑт, щит вера ар непек. Учӑной ӑх щирн, Ева атӑлт щит арат рӑпата верӑс, тӑлаң институт щит арат вер верты ӑн па пӑкӑл. Лӑв хӑншум утлал, щит хӑнты па вухаль ясаӑн хӑншум ауди-видео утӑт, 90 учӑной непек киникайта хӑншӑс, щит киньща па ар хӑншум утлал худна киника вӑша ӑн юхӑтсӑт, ӑшн непекӑ хӑншман вӑлдӑт.

Хӑв пӑнта питты елпийн Ева непек хӑшуптӑс, муй тӑхийн хӑншман вӑл, лӑв хӑншум непеклал 20-ол мӑр немӑлт хуята кетумты ӑн рӑхл. Ин щит олдн щит пӑрсӑт.

Ева Шмидт ӑктупсыя юхӑтсӑт вошн вӑлты ӑх па карты щӑңкӑт мухты Венгрия муй ӑх путӑртсӑт: киника хӑншум ики Дӑрдь Халми, этнограф Агнеш Кережи, тулмаштум кӑтӑнн Татьяна Мень па Андраш Шопроны, Ева лӑхсӑт па лӑв пилӑла рӑпитум ӑх.

Тӑм мирхот лӑщӑтум ими Алла Иштимирова-Посохова путӑртӑс муй вӑрн лӑв Ева яй пилӑ вӑйтӑнтӑлӑс. Щит хӑннехӑ мӑшья нумӑсн вӑлты ики, ищимурт Ева ая вӑлум хӑрат ванлтӑс, Ева ая вӑлум вӑлупсы олаӑнн ясаӑн тӑйс. Щӑлта па Алла путӑртӑс, лыв 3-4 ол тумпийн нумӑс версӑт Ева Шмидт нем кева хӑншты, щит ӑңкӑруплӑты щира.

Эстер Руткаи, хӑнты яснуп мадьяр ими ай павтӑс, лыпӑт хойты тылӑшн финно-угорской хӑншты мир ӑктупсы верла, щӑта и секцияйн тӑп Ева Шмидт олаӑнн путӑртты питлӑт. Щӑта киника хӑншум ики Дӑрдь Халми, Эстер Руткаи, Нуви саӑхум архивн рӑпитты ӑх ясаӑн тӑйты питлӑт. Тӑмӑщ ӑктупсы шуши мирӑт Ассамблея Югра Дума па Югра государственной библиотека ӑхн лӑщӑтла. Щит киньща па Ас-угорской институт хуца Эва Шмидт вӑлупсы па верӑт олаӑнн киника етӑл.

Путӑр хӑншӑс:
Пӑтр Айев

Тәс вертутаң ими

Вәщ тылҗащ 13-мит хәтлән Ёмвошн «Торум Маа» пурмәсәт ванлтаты хотн Россия народной мастер нем тайты вәнлат ими Аксинья Григорьевна Ерныхова пида вәйтантупсы вәс. Тәм вәйтантупсы «Торум Маа» тәхи «Касум ёх» хуятат пида ийха ләщәтсәт.

А.Г. Ерныхова

Ванлтупсийн. Н.Вах верум хурәт

Аксинья Григорьевна Ёмвош округ «Союз мастеров» па Россия народной художественной промысләт оса тәхеңана луңман вәл. Лүв 87 тәла йис, тәп ищиты апраң па так. Хән Ёмвоша вохсы, имухты щи сонту-мәс па тыв юхтумтәс.

Аксинья Григорьевна 1936-мит олн Сүмәтвош районән (ин Нуви сәңхум район) Хүллор кәртән сема питәс. Ащел па аңкел – Григорий Захарович па Федосья Яковлевна Тоголмазовңан вәлман хүват вүды таш давалман па рыпаклудман яңхсәңән. Хән Акиснья икия мәнәс, Алексей Григорьевич Ерныхов икел пида «Казымский» совхозн вүдәт давалман рәпитәс. Лүв

25 ол юрн хот рәпатнека вәс. Кәтңән нял, няврем тайсәңән, хилэна йисңән.

Аксинья Григорьевна тәс ешуп-күруп нә, сыр-сыр пурмәсәт ёнтты па верты хошл. Лүв па хәнты эвет иты аңкел, эвәлт ёнтты вәнлтыләс. Ищиты Касум мұв неңәт Ас хәнты, щит Ваньшавәт, Поднавәт, Түкьякәң кәртәң имет эвәлт хәншәт вантсәт, күтәдн вәйтантман мулты йилуп вер уша павәтсәт па йилуп щирәта вәнл-тыйлсәт.

Тәм вәнлат хәнты ими муй верты иса хошл: вой сух, нюки, щәшкан эвәлт ләмәтсухәт ёнтәл. Ёрнаслал, щәшкан сәхлал, ващ пәнтян талман,

сәкәң ил тәхетн верман вәлләт. Сыр-сыр хурамәң вейт, нюки вейт, сәхәт, түтцаң хирәт ёнтәс, сәкәң түрлопсәт кәртәс. Лүвела шеңк тунты пида рәпитты әмца вәл.

Лүв айлат касум неңәт тунты пида рәпитты вәнл-тәс. Худта ән вохантлы, вәйтантупсәта, ванлтупсәта, вәнлтаты хәрәта, иса кашашл, мулты мосты вер иса ванлтәл. 2019-мит олн Ёмвошн «Торум Маа» музей хуща тунты пида рәпитты вер ванлтәс. Щи пурайн тыв юхтум хуятат онтуп верты вәнлтыйлсәт. Ванкүтлы лүв Нуви сәңхум воша яңхийл, па «Касум ёх» тәхийн мулты пурмәс верты щир мира ванлтәл.

Вәнлата ювум ими, ар ол «Торум Маа» тәхийн рәпитум Россия народной мастер нем тайты хуят Зоя Никифоровна Лозямова тәм апраң ими олаңән щиты лупәл:

» Ма Аксинья Григорьевна шеңк яма вәдем. Мұң, тәм вәнлат хуятлүв пәда вантман, мулты вертутәң щир ләщәтлүв. Лүв мулты верты иса хошл. Ар тәл вүды ташн рәпитәс, щит шеңк давәрт рәпата. Лүңән мосл пәсәң пунты,

ләдн вүдыдал, пәдңайн па нямәлтән ал ләсыйт. Нявремләл вантман тайты, летут кавәртты па па ар вер верты. Па щи күтн ёнтәсты пәта ищи щос вәйтты мосл, ләдн сыр-сыр хурамәң сухәт ёнтты па пурмәсәт верты. Щимәщ вулаң ими мұң күтәвн щи вәл!

Евдокия Андреевна Нёмысова хәнты Нуви сәңхум вошн акань ләт-мал. Па әхәт уша версәлә, хути тәм акань Аксинья Григорьевнайн версы.

» Щи мурта тәса па хурамәңа ёнтман, ёрнасл ващ пәнтян талман вәл, – лупәл, тәм вәнлат ими.

Йис пурмәсәт шавиты «Торум Маа» тәхийн лүв ешәдалн верум яңкәм пурмәс вәл. Ар пурмәс Касум мұва юхтылудм мойң ёхн па мұвәта па вошәта ара тәсыйт. Мосәң мулты музейт муй па хоттел ёх хуши вәлләт.

Тәм ванлтупсы «Торум Маа» тәхийн лыпәт хойты тылҗащ вәнты рәпитты питл.

Путәр хәншәс:
Надежда Вах

Мүвтөл, мир ай хопаң, кәсупсы

Шапша вошн Ёмвош район хуща вәщ тыләщ 8-мит хәтл, вўш эвәлт 9-мит хәтл, вәнта округ кәщә кубок пәта ай хопаң, кәсупсы вәс. Тәм ёмәңхәтл, Ёмвош автономной округ - Югра кәщә ёх, Ёмвош район кәщәйт, Югра физической культуры па спорт хуща рәпитты мир, «ЮграМегаСпорт» тәхи хуятәт ләщәтсәт.

Тәм ол хопаң, кәсупсы хәтл еша па щирашәк верса. Тәта сыры иты ёх хопн кәссәт, щикиньща па кәт хәтл мәр Югра мир па мойң ёх пәта вән ёмәңхәтл, верәнтса. Щи ёмәңхәтл, мәтты, вера нәтл Ёмвош округев хәннехуятәта йис увәс шуши мир вәлупсы уша верты, дыләң хур вўты верәт уша павәтты. Щәлдта па уша верты, муй вўрн Арктика мўв дыл рўвл елды тәты пищ вәл, мўң Югра итәх мўвәт ищи Арктика мўвәта лўңәтләйт.

Ёмәңхәтл, олңитум елпийн Югра кәщә ими Наталья Комарова лупәс, тәмәщ хопаң, кәсупсы мет олаң пўш 2001-мит олң олңитса:

» Тәм олң хопн кәсты вер этнофестиваль пида верса. Ма щиремн, щит вера ям нумәс. Щит мўң тәм хәтләтн йис верәт уша вердәлүв, йис верәт тәм хәтл, вўша тәллүв па елды йис вәлупсы

ән шәкәл. Югра – щит увәс мирев йиңкәт-мўвәт, хәнтәт, вухаль ёх, юрн ёх йиңкәт-мўвәт, тәм мўвн дыв әрел-щомел вәл, тәп тәм мўвн дыв дыл рўвел елды мәнты кәм тәйл.

Югра кәщә елды па увәс мирев пойкщәты верәт олаңән путәртәс. Лўв ясәлн мирев Йиңк Вәрт икия, Йиңк Вәрт эвия пойкщәләт. Тәмәщ йиңка пойкщәты тәхет мира вера мосләт, йиңкиев хуща атум верәт ал тывләт, йиңкиев хуща

Кәсты щира ләщәтыйлләт мулты щухлаңәт ал тывләт. Йиңкиев әрн мирев елды ат дыләңә-тәлаңә вәлләт.

Ёмәңхәтл, вәлум хәтләтн Ёмвош Северной Форум XV-мит Генеральной ассамблея, Россия луват «Движение первых» немуп нявремәт па айлат ёх фестиваль, дыләң хурәт ванләтәты «Сорни Най» академия вәсәт.

Мўв луват әктупсы Северной форум кәщә ики Владимир Васильев хопн кәсты верәт нумәс пунум икия, Нижневартовской район «Югра дылңуптәты» ассоциация кәщә хәя Анатолия Прокопьевича Кауртаева мойлупсы мәс. Лўв худна па «Центр гребли на обласах и охотничьего биатлона» тәхи хуща кәщәя вәл.

Фестиваль олңитумн ванләтәсы, муй вўрн вухаль ёх йисн Вит-Хона пойкщәсәт. Хәнты щира ки тулмащәтәты – щит

Йиңк-Хон, увәс хәнты мирн щи ләңх Йиңк вәрт икия альщәды. Вәна ювум ёх пойкщәты ясәң, мир ешалт па путәртсәт.

Тәм ёмәңхәтл, мет вән верл, щит юрн хопаң, кәсупсы. Щи хопәт и юх эвәлт верәнтләйт.

Иса пўш 200-кәм хәннехә кәссәт, дыв нәпәтләл 12-56 ол, вәнашәк ювум ёх па вәсәт. Мир Югра мўвев сыр-сыр районәт эвәлт юхәтсәт. Щәлдта па па мўв ёх ищи вәсәт, щит Кения, Замбия, Индия, Турция, Иран, Камерун, Казахстан, Нигерия, Китай эвәлт.

Тәм мўв луват мир кәсупсы тәхийн вәсәт: ар хопәт, ар мир имухты кәсупсы тәхет, эстафетайт, атәлт хопн кәсты тәхи, атәлт хопн долман кәсты тәхи. Щәлдта па кәт хуятн па хәлум хуятн и хопн кәсты тәхет ищи вәсәт. Щи киньща па увәс мир әр ванләтәты тәхи па вәс.

Ёмәңхәтл, мәнум хәтләтн па сыр-сыр верәт тәсыйт. Щит, шўкщәты тәхетн «Акань» верты пищ, нефть вуйн хурәт верты пищ, сәк эвәлт мулты кәрәты, увәс мирев яньщты шай юкан йиңкәт верты пищ па па ар верәт вәсәт.

Мет ай нявремәт пәта ищи дывты хущты щира арсыр пищәт верәнтсайт. Дыв дов хурн яңхсәт па арсыр юнтты утәтн юнтсәт. Тынесты ёх па летутәт тынысәт, ләмәтләтты сухәт, әня пурмәсәт па нефть ищи тыныса.

Ёмәңхәтл, пўншум юпийн масс-старт олңитса, щит хән иса кәсты мирев и мухты яха кәссәт, тәп имет атәлтәта па икет атәлтәта. Тәм пўш вера вотәң хәтл, вәс, вера кә-

Нух питум хуятәт мойдәсыйт

рӑщ хумпӑт юханӑн вӑсӑт. Ищимурт кӑсӑң ӗх сора ши кӑсты пӑнтӑл худтӑсӑт.

500 метра масс-старт хуща, имет кӑтн нух питсӑт:

1. **Светлана Мултанова** (Сӑрханл район)

2. **Ксения Айваседа** (Нижневартовской район)

3. **Альбина Сопочина** (Сӑрханл район)

500 метра масс-старт хуща, икет кӑтн нух питсӑт:

1. **Сергей Рускин** (Сӑрханл район)

2. **Валерий Рускин** (Сӑрханл район)

3. **Алексей Стулиев** (Нефтеюганской район)

Нух питум ӗха ишӑк непекаӑт ӗша мӑсыйт Югра кӑща Наталья Комарова, Мӑвтед мир этноспорт тӑхи ух хӑ Алексей Кыласов.

Тӑм ӗмӑнхӑтл олаӑн ма иньшӑссум хӑнты ӗх эвӑлт, муйсӑр нумӑс тӑм хӑтлӑт олаӑн дыв тӑйлӑт.

Римма Михайловна Потпот лупӑс:

» Вӑща вӑлаты! Ма Асугорской институт Нуви сӑнхум район фольклорной тӑхийн арӑт-моньшӑт хӑншман вӑлдум. Ма тӑмхӑтл тыв юхӑтсум, хута мир ай хопн кӑссман янхлӑт. Ма эвем па венум китумтак тӑта кӑслӑнӑн, ин ма па хилнеӑиӑм пида тӑта, мин кӑтӑлумн нух питты пӑта ищи тыв юхӑтсумн. Мӑн тыв юхӑтсӑв, ар мир пида вӑйтантилсӑв. Тӑмӑщ ям вер пӑта тыв, вантӑ, мир ар, ар тӑхет эвӑлт юхтӑйлӑт, ши пӑта ма иса вӑтаң мир пида вӑйтантилсум, ар тӑхи эвӑлт юхтум ӗхлам вантсум, путӑртсум. Ма тыв ювмемн ши нӑмӑссум, па хуят ищимурт вӑйтлум, ар мир пида вӑйтантилдум, путӑртлум. Мет ӑмӑщ мӑнема ар мир пида вӑйтантилды.

Тимофей Алексеевич Молданов, этнограф путӑртӑс:

» Хопн кӑсты тӑхийн вӑсум, ай хоп кӑсты тӑхи ай вошн верӑнтса, щит Шапша вошн. Щӑта ар тӑхи эвӑлт ӗх ӑкмийдсӑт. Ма щӑта рӑтнадам пида вӑйтантилсум. Ар хуят вантсум, итӑх ӗх Сӑмӑт-вош район эвӑлт, итӑх ӗх Нуви сӑнхум район эвӑлт юхӑтсӑт. Ши тумпийн па ма рӑпатаӑм эвӑлт и вер тӑйсум. Кина хура вӑты, муй вӑрн ай хопн ӗх янхлӑт, довӑллӑт, муй вӑрн ай хопн холуп вантла, муй вӑрн ими севӑс катӑл, муй вӑрн ай хоп эвӑлт пушкан ӗсӑлда. Юрн хопн янхты кен, хӑнты хопн давӑршӑк. Ши вердам мӑнема ши ванлтӑсыйт. Ики верӑт Данил Николаевич Покачев, щӑлта па Андрей Ачимов ванлтӑсӑнӑн. Аграфӑна Сопочина ванлтӑс, муй вӑрн ими хопа лел, муй вӑрн мӑва катӑл. Иса верӑт нух хӑншӑлдӑв. Ин, вантӑ, ӗх кӑстӑлн кӑт пелӑк эвӑлт довӑллӑт. И пелӑк эвӑлт довӑлты тӑм ийсн ӑн хошлӑт. Ши

» Ӗмӑнхӑтла ар мир юхтӑс. П. Молданов верум хурӑт

» Пушхӑт акань верлӑт

пӑта мосл непека иса утӑт хӑнши. Ат ӗхн вӑлы, муй вӑрн ийсн довӑлдсӑв, пушкан ӗсӑлдсӑв, холуп омӑссӑв, холуп вантсӑв.

Яков Никифорович Тарлин путӑртӑс:

» Тӑта ӗмӑнхӑтл верса, хопн кӑсты хӑтл. Тӑта Шапша немуп юхан па ищи немуп вош тӑйлӑт. Тӑм вош хонӑнӑн, юхан хуща тӑмӑщ ӗмӑнхӑтл ши верса. Тӑта хишӑн пан хуща, вӑйт пелӑкн тӑмӑщ ӗмӑнхӑтл ши верса, щит мӑв луват кӑсупсы, кӑща кубок пӑта кӑссӑт. Ма ши верӑт иса ши вантсум. Олаӑн хӑтлӑн Нижневар-

товской район па Сӑрханл район Рускинской вош ӗх мет яма кӑссӑт. Тӑм кимӑт хӑтлӑн эстафета щира кӑссӑт, щит нӑл хуят яха пилтӑщман. Олаӑн тӑхия ки пилтӑн – 7 шурӑс вух ӗша павӑтлӑн, вӑнт картӑн вӑлты мира, щит ям арат вух. Тӑта ма вера ар вӑтаң ӗх тӑйлум, ар дӑхӑс тӑйлум. Лыв ищи ма итема иса пӑш тӑмӑщ тӑхия юхтӑйлӑт.

Ӗмӑнхӑтл хулас, ӗх яха вӑйтантилсӑт, ям нумӑсн ара мӑнсӑт.

Путӑр хӑншӑс:
Пётр Молданов

Яна Максимовна Тайшина Аксарка вошн Приуральской районан вэл. Тәмхәтл дүв ши тәхийн «Вўща вәлаты, ма хәнты мирем!» шуши мирәт рўтьщаты па верәнтты хот йитн кәща неңа рәпитл. Ма дүв пиләла тәм ванән «Нөрүм мўв лыл» ёмәңхәтәлн, мәта ут Пулңавәт вош Ямал мўвн версы, вәйтантыйлдсум па иньщәссем, муй щимәщ рўтьщаты тәхелн верләт, муйсәр унтас рәт мирәла па айлат ёхлўва елды тәты веритләт.

Вўща вәлаты, ма хәнты мирем!

Яна Максимовна, мәта ол вўш эвәлт па муйсәр хәннехуятн нын хущана вәлты вошәң хәнты мир рўтьщаты ләщәтсы?

► Юхи хәшум оләтн ма «Вўща вәлаты, ма хәнты мирем!» шуши ёхдам рўтьщаты тәхи кәща неңа рәпитты питсум. Тәм тәхев иса 1993-мит ол вўш эвәлт мўң хущева ләщәтсы, дәлн Аксарка вошн вәлты хәнты хәйт па неңәт муй айлат ёх тыв рўтьщаты юхтыйлсәт, хәйт тәта пурмәсәт версәт, неңлүв ёнтәссәт, ай ёх дыв эвәлтәда ар ям верәта вәндтыйлдсәт.

Щәлдта дыв рәт ясәел муй культура верлал елды вәлупсы щирн тәйсәт.

Мосл лупты, хути тәмәщ вошәң рўтьщаты тәхев Людмила Романовна Нахрәчәва пўншәс. Лўв Касум Ньюл кәртәң Дорвош районәң хәнты не вәс. Лўв юпелн па арсыр хәннехуятәт па тәта ши тәхев кәщаита вәсәт.

Ма тыв Аксарка воша тәп 2010-мит олн велщи юхәтсум. Вантә, сырыя А.И. Герцен ики немуп Российской государственной педагогической университететшуптәсум. Тәта ма Увәс мирәт культура хота рәпитты вўсыюм. Щимәщ верем елпийн, хән кўтуп ашколайн вәндтыйлдсум па интернат хотн вәсум, па иса «Увәс мўв не» якты-ариты тәхия яңхсум.

Айшәка вәлмем пурайн па «Сорни най» ай нявремәт якты-ариты хәрн якты муй аритыя вәндтә-

▲ Я.М. Тайшина пухәл пила

сыюм. Мосәң, ши вер пәта хәнты культураев верәт пәла вәлупсы хўватн шеңк сәмәңа вәсум. Ши киньща, хән тыв юхәтсум, иса оләңмит хәтл вўш эвәлт тәм рўтьщаты тәхийн мәнәма кашәң ай па вәншәк вер иса әмәщлуман тәйтты питсум. Әхәт рўтьщаты тәхема яңхты хәнтәт «Вўща вәлаты, ма хәнты мирем!» тәхи кәща неңа пирысыюм па хәлүм ол мәр тәта ши рәпитлүм.

Муй щирн нәң тәм рўтьщаты тәхийн хәннехуятәт пила арсыр верәт ләщәтләң, муйсәр ёмәңхәтләт постәты веритләты?

► Ма сырыя лупсум, хути мўң хущева юхтыйлды хәннехуятәт ямсыева дыв рәт ясәелн хошләт, айлат ёх вәндтәләт. Мўң тәта сыр-сыр юремум хәнты мир йис верәт муй вәлупсы щирәт оләңән тәс па хурамәң айкел тәлүв, мастер-классәт пура-пурайн ләщәтлүв.

Вән хәннехәйт сыр-сыр пурмәсәт юх муй дүв эвәлт верләт, неңәт па щәшкан муй пўнәң сухәт эвәлт арсыр дәмәтсухәт ёнтләт па сәк пила рәпитләт. Ай эвет па пухәт ищиты тыв юхтыйлдәт па вән хәннехәйт пелы вантман мулты верәта па ямсыева вәндтыйлдәт. Ши щирн, мўң рўтьщаты тәхев хуща кашәң пўш ар хәннехә иса юхәтл. Щәлдта товийн «Вурңа хәтл» ийха порилүв, лўң пурайн па «Лўң кўтуп хәтл». Ши киньща ши ёмәңхәтләт тумпийн мўң тәта па арсыр поры щирәт верлүв. Айлат ёхлүв ши щосәтн кашәң пўш ванән вәлдәт па иньщәсләт, муй пәта тәмәщ муй па хурасуп поры вер катра па тәм йисн мўң опращ ёхлүв ләщәтсәт. Ма щиремн, мет ям па вән вер, хән мўң нявремлүв вәйтты ләңхәләт, муй щирн йис пурайн хәнтәт вәсәт, муйсәр ләңхәта ар пеләк пойкшәсәт, дәлн вой-хўл

аршәк муцатты, вўдылал елды тәйтты, тумтака, яма елды вәлупсәл дәщәттыя.

Муйсәр рәт ёх кев пеләк хәнтәт эвәлт нын хущана тәмхәтл ар пеләк Приуральской районан вәл-ләт?

► Мўң кев пеләк хәнты-лүв кўтн иса щимәщ рәтәт тәмхәтл вәлдәт, щит: Тайшинәт, Атаманәт, Климовәт, Куйбинәт, Серасховәт, Кондыгинәт, Нева, Тохма па Сязи. Ар пеләк хоттәл ёх вўлән тәщәтн тәмхәтл вәнты рәпитләт, кимит хуятәт па йис пурайт вўш эвәлт вой-хўл велпәсләдәт.

Муй нәң веритләң лупты «Нөрүм мўв лыл» ёмәңхәтәлн оләңән, муй унтас лўв шуши мир хәннехуятәта тәл?

► Тәмәщ «Нөрүм мўв лыл» ёмәңхәтләт мўң хущева ямкем хўвн верты питсийт. Ма и пўш хән щив яңхсум. И пўш 2019-мит олн «Ямал мўвев тәса верәнтты неңәт» кәсуп-сийн оләң тәхи ши ёмәңхәтәлн холумсум.

Тәм пўш па ма аңкем пила «Мўң хотэвн тәюм йис пурмәс» ванлтупсы тәта ямсыева ләщәтсумн. Щәлдта мўң «Увәс мўв не» якты-ариты тәхев пила ищиты хурамәң арәт ариты па як щирәт ванлтәтәты тәса питлүв.

Тәта рәтәщев па хәнты вәлупсы щирәт арсыр мирәт елпийн альлүв!

Путәр хәншәс:
Владимир Носкин

Тэнял лўң Мужи вошн Лорвош районан «Ма Лорвош мўвем» ёмәңхәтл вәс. Тәм ванән Пулңавәт вошн «Нөрүм мўвдыл» ёмәңхәтл пурайн ма кимит пўш Маргарита Константиновна Шиянова пида вәйтантийдсум. Лўв мәнәма шеңк әмәщ путрәт верәс.

Әмәщ путрәт верәс

Тәм нә Вандиязы кәртән Лорвош районан вой-хўд велпәсләты хоттел хотн сема питәс. Вандиязы кәрт хәнты ясаңа ки тулмащтәты, щит «Ванттыя-са» нем тәйтты пилт. Щимәщ хурамәң нем тәп хәнтәт дыв вәлты-холты тәхидада тәса мәты йис пурайт вўш эвәлт веритсәт.

Тәмхәтл Маргарита Константиновна Лорвошн пенсияйн вәл па мулты вер такды иши юдн ән омәсл. «Лорвош неңәт па Лорвош хә» якты-ариты хот кәща неңа вәл. Лўв ясңәл эвәлт уша версем, муй пәта щи тәхел щимәщ нем тәйл. Вантә, дыв якты-ариты хотәлн ин тәмхәтл лапәт не вәл па и ки па тәйләт. Щи хәел, Владислав Ильич Кельчин, кўш әнтәсты, кўш ариты, кўш якты муй йис моньщәт моньщты иса хошл па кашәң пураитн сыр-сыр ёмәңхәтләта па яңхәл.

Щи тумпийн дыв якты-ариты хотәлн Зинаида Васильевна Шиянова шеңк әмәщ па хурамәң хәнты арәт хәншәл. Юхи хәщум оләтн ар пеләк па лўв тўңширәңа па тәса ләщәтум ардал щи аридыт.

Щиты лўв «Лорвош неңәт-неңиет», сўмәт юх, вәртәщты вер па арсыр хәнты арәт хәншәс. Мар-

М.К. Шиянова

Ёмәңхәтл пўншум кўтн рўщ эвет ариләт. В. Енов верум хурңән

гарита Константиновна ищиты пурайн тәс ар хәнштыя веритл. Ащеләңкел оләңән лўв тәмәщ ар па сәмәңа вермәл:

*–Ма әңкиём-ащием ай кәртина вәсңән,
Ма әңкиём-ащием
Лўңхпәткәртна вәсңән.
Ар вой велум ащием,
ям хўд велум ащием,
Тәс юл ёнтум әңкиёма
ям ариём аридем,
Щитем тәта ма луплум,
щитем тәта арилум ...*

Щи юпийн лўв Зинаида Васильевна йилпа хәншум ар шәпие арийс:

*–Лорвош неңәт-неңиет,
Лорвош имет-имиет,
Хуты йиңкен
увтылыйдтәл
Щиты вәлупсы
мәнәлдыйдтәл
Вухдал нувия
ювидыйдмел,
И пўш шәк хән
вәйтәлдыйдмел ...*

Щи киньща айкел тўвум неңем арсыр йис верәт оләңән мәнәма лупәс.

Мәтты ки катра дыв Лўңхпәткәртәл пўңәлн

хәлүмкәм километра вўшн Вўры вош вәлмәл. Щи хәнты кәртән Вулаң лаля яңхум Иван Иванович Кондыгин вой-хўд велпәсләс. Лўв ясәңләл эвәлт шуши хәннехәйт уша павәтсәт, хуты йис пурайн белогвардейцәт шив юхтыйлдсәт па кәртәлн вәлүм хәннехуятәт хулиева пәратсыйт. Щи пәта ай кәртие вўрн еслүм кәрта әхәт немәтсы. Лўңхпәткәртәл кимит пеләкн па Шиян пәкәр вәл. Щи тәхийн сыры оләтн хәннехуятәт па вәсәт. Хәнты ясаңа ки керәтты, щит «шийтәң пәкәр». Щәлта щи тәхийн иса ин тәмхәтл вәнты и ёмәң сўмәт юх па кимит ёмәң хәл юх ияха енўмләңән. Щи юхәт керәтмән тал хәш юхәт вәлләт. Катра пура па иса тәмхәтл вўш вәнты щи юхәң ёмәңа хәннехуятәтн лўңәтдыт.

Хәнты йис пугәр щирн, Шиян пәкәрн и айлат хә шеңк мосман и эвие тәймәл. Щи эви ил мулсы па әхәт нуви хутңа йис. Имудты товийн щи хутәң пәкәр кўтупн вәлүм йиңк лота датәс. Щи тәхийн

айлат хәйл вәлпәсләс. Лўв әхәл эвәлт нәл лўв верум хутәң хурасәла есләс, щи нәләлн лўв сәмәңа тәюм эвел хойсы. Щи киньща эви хәннехәя йис, сурма питәс. Еша вәс па лўв әнтәма ювум тәхелн хурамәң нуви сўмәт енмәс. Айлат хәйл ям хўв холләс, лўв пўңләлн уләс па хәл юха щи йис. Щи вўш эвәлт Шиян пәкәрн нуви сўмәт юх па хәл юх ияха енўмләңән.

Щәлта М. Шиянова пугәртәс, хуты тәмхәтл «Лорвош не па Лорвош хә» якты-ариты тәхийн вәлты хәннехуятәт шеңк сәмәңа па мосман кашәң ай муй вәншәк верәт ләщәтләт. Тәп щимәщ вер вевтам, айлат пухәт па эвет ариты муй якты елэмтләт па ән йиләт. «Тәмәщ шуши мир ёмәңхәтләт шеңк мосләт хәнтәта», – щиты ин мәнәма айкел верум неңем тәта нәхмәс. Щимәщ хәннехуятәт пида мўң рәпәтаев щирн кашәң пўш щи ияха вәйтантийдлўв па пугремәлўв.

Пугәр хәншәс:
Владимир Енов

Вүдэт давлас па стихат ханшас

▲ Е.В. Худи

▲ Лүв верум оңатшәпңән

Евгений Варьевич Худи – юрн хә. Юхи хәшум олатн лүв Яр-Сале вошн Ямальской районән хотәң ехдал пида вәд. Мосл лупты, хути тәм хә Яр-Салинской нөрүм мұвн сема питәс па енмәс, хән аңкел-ащел, щи тәхет хұватн совхос вұды ташәт давалдман тывелт-тухелт яңхсәңән.

Хән Евгений дапәт Ода тәп йис, аңкелн-ащелн 1973-мит ол вұш эвалт Ямальской нивәл-мит олат вұш вәнты вәнл-тыйлды ашкола-интерната тәсы. Щи тәхийн юрн пух рұщ ясәң ямсыева уша павәтты щи вұянтәс. Сырыя щи ясәңән пұтәртты ән па хошәс. Шеңк сора лүв вәнлдыйды олда мәнсәт па имулдыйн 1982-мит олдн ашколайд етшуптәслә.

Щи киньша ашкола юпийн Евгений нумәс верәс вүдең мәшәт ямәлты хәннехә елды вәнл-тыйлды. Щи пәта лүв Пулңавәт воша юхтәс, зооветтехникума мосты экзаменәт мәс па елды вәнлдыйды питәс.

Техникум хулна ән етшуптәслә, товийн Советской армия рәт мұвд давалды вохсы. Щәта ар пеләк эвалт тохтурәтн вантсы па морской флот тәхия служиттыя китсы. Хәлүм олд мәр Евгений мұвд давалдман яңхәс.

Тәп юхи юхтәс, хути лүв еша айшәк апщел ищи Монголия хон пеләк мұва служитты тәсы. Ащел, вантә, пиршамәсы

па щи пәта армия эвалт велщи юхтум пухәла щиты щи нәхмәс: «*Нәң ин юдн хәща па мәнәма вұды ташәтн нәта, вантә, иса мәшн па кәшийн ампрамтыя питсыюм!*»

Евгений лупәс, хути совхос вұды ташәт тумпийн па лыв юканәда тәюм вүдәт ищиты ийха давалдман тәйсәт. Щи Советской лащ олд пураитн иса кашәң юрн хә сот мулдаскәм вұды лүв щирәлдн тәйтты веритәс. Лыв еша аршак юкан вұды ищипа тәйсәт, тәп щитәт олаңән кәща ехдада иса ән па пұтәртсәт. Щиты Евгений вәлупсы хұваталн Яр-Салинской совхос вұды ташәтн рәпиттыя питәс. Ямкәм хұв лүв вүдәт давалдман вәс па щи вер шеңк сәмәңа па әмща тәйсәлә.

» *Мәнәма и тәхет эвалт муй кимит тәхия каслуптәтыя ям вәс, вантә, па вер муй па рәпата щирәт и пұша ән па вантыйлдсум,* – Евгений мәнәма пұтәртәс.

Лүв ясәңдад эвалт уша йис, хути щи пураитн Яр-

Салинской вүдең совхос сыры иса 16 бригада вәс. Әхәт па йилпа вет щимәщ тәхи пұншсы па араттелдн 21 вұды ташәтә рәпитум хәннехуятәт давалдсәт.

Вүдәт давалды вер тумпийн, Евгений вой велпәсләты хәя вәс. Вантә, щи йисн лыв государства эвалт немасыя нуви лепәк сух аршәк мушәтты планәтн мийләсийт. Щиты вәлупсы хұватн Евгений Варьевич вұды давалды па вой велпәсләты хәннехә рәпитәс.

Юхи хәшум олатн лүв пенсияя мәнәс па вер таклы ищипа ән па омәсл.

Елды мин хұв пұтремәсмән па стихат хәншты вер олаңән иньшәс-сем, муйсәр верәт олаңән стихат хәншты питәс?

» *Хән айшәк вәсум па велщи совхос вұды ташәтн рәпитты питсум, щи пурайн ма ар пеләк арсыр увәс мирәв кәсупсы щирәт сәмәңа тәйсум.*

Мәнәма әмәщ вәс әхәл шәпи навәрты, тынщәң сұва евалды, хә ех пида катләсийлды. Щи пәта

1990-мит олатн северной многоборье щирәтн ма хулна «кандидат мастера спорта» нәм холумтсум. Әхәтшәк хоттел хуятәңа йисум, щи верәт иса вущкәслам. Щи юпийн ма арсыр стихат па ай пұтәр шәпиет юрн па рұщ ясәңән әмща па тәса хәншты питсум.

Ма мұң вұды давалды хәннехуятлүв вәлупсы верәт олаңән хәншлүм. Муй щирн мұң вұдылүв пида и тәхи эвалт па тәхия кәсәллүв, муйсәр давалртәт вантлүв па хути елды вәллүв, нявремлүв енмәллүв, айтелдн лывел рәт ясәңа па мұң вәлты-холты щирлүва юрн хотәтн вәнлталлүв.

Ма, вантә, тәм вәлупсы хұватн немудты атәлт щирн хәншум киника ән па есәлдсум. Ма нәмәс-тәмн, айдтыева елды ищипа ма хушәма щимәщ непек етты питл. Юхи хәшум олатн ма стихат па пұтрәт хәншты верем ищиты щи шеңк сәмәңа па мосман ин тәмхәтл вәнты ямсыева тәйдәм.

Щи пәта нәңәна тәмхәтл ма хәншум стихем рұщ ясәңән лұңәтләм:

– *Теперь же всё
осталось позади:
И деда нет давно
в живых.*

*Сегодня мы
каслаем вновь
По тем дорогам,
что дед каслал,
Оленей тихо подгоняя.
И слышен скрип
полозьев нарт,
Как будто музыка играет
Из года в год,
из века в век*

*Под эту музыку кочуем,
Под эту музыку живём!*

Пұтәр хәншәс:
Владимир Енов

Товийн ханнехэ нумсәл кен

В.С. Волдин мирн сәмәңә тәйлә

Вәйтантупсийн. П. Молданов верум хурцән

Ёмвошн Ас нопәтты тәләшн Юван Шесталов немуп Мемориальной кабинет-музей хуца хәншты ёх әктупсы вәс, щит хәнты ясаңән арәң путрәт хәншты ики, радиожурналист Владимир Волдин шәңәт 85 ола ювум пәта. Владимир Семёнович 1938-мит олн Сың-Вар немуп вошн сема питәс, щит Назымской сельской Совет Ёмвош округ хуца. Ащел-әңкел хұл велпәслуман вәсңән.

ясаңән Владимир Волдин олаң киникайлә етәс, немд «Хәнты». Щәта арәң путрәт хәншман вәсәт. «Хәнты» немуп арәң путрәл мирн мет вана тәйса. Любовь Чистова В.С. Волдин олаңән путәрмалн лупәс:

» Владимир Семёнович тәп «Хәнты» немуп арәң путрәл ки хәншәс, ищимурт иса ёхн лүв щирн ищи вана вўсы, ищимурт щирн ищи мирн лүв вана тәйса, ищимурт сәмәңә тәйса.

Лүв хәншум арәң путәрләл мўң округевн хәнты нявремәт вәнл-тәйлдты хәнты ясңуп киникайт хуци хәншман вәлләт.

1998-мит олн хәнты па рўщясаңән «Так Молупси» етәс. Тәм киника етум юпийн Владимир Волдин автономной округ - Югра

кәща хәншты ёх мойлупсы еша павтәс. 2008-мит олн лүв хәншум непекәл щирн «Так Молупси. Сказ о Земле Югорской» етнхот верса. Югра хуца, хәншты мир күтн лүв юкан щира вәнлдум арәң путрәт хәншты хәя тәйлә. Ищимурт лўңәттты мирн, хәншты мирн лүв вера вана тәйлә. Хән 2014-мит олн мет олаң пўш мўң округев хуца лўңәттты ёх күтн «Живое слово» немуп кәсупсы вәс, щәта мет ар мирн Владимир Волдин хәншум арәң путрәт лўңәтсайт. Щәта «Хәнты» па «Так Молупси» стихәт лўнтум ёх нух питсәт. В.С. Волдин йис арәт, путрәт, моньщәт хәншәс, щит утәт округ радио фонотека хуца шавиман вәлләт.

Хәнты

Хәнты хә лупәл:
 рўщ хуят хәнты,
 Вухаль ёх ищи
 мўнева хәнтәт,
 Юрн хә пела мўң луплўв:
 хәнты.
 Хәнты ёх ясаңән иса
 мир хәнтәт.
 Сорнең па мосты
 хәнты щир ясаң,
 Сәма па мәстум
 хурамәң ясаң.
 Питәрн вәлдты хә
 эвәлт хәллән,
 Хән күш лүв айлда
 щит хәйн лупла.
 Шәңкап щухал султум
 рывәл,
 Сорнең нохәр
 семәт етләт.
 Ёвты әнт питлўв
 левәса – нәртам,
 Амтуп ар тәйлүв ёхиет
 интәм.
 Лүв щит хәтләл
 най тўт иты,
 Иса мира мосл хәнты.
 Нәмман тәе
 хурам немев,
 Хәнты – иса
 мўвтел миров.

Путәр хәншә:
Пётр Айев

Владимир Волдин

Товийн Москва хон вошн ханты мир поэт Роман Ругин стихотворения лүңятман «Увäs мўв тўр сый» немпи арäң-путрäң вäйтантупсы пўншсы. Щит «Увäs мўв тынäң ташäт. Россия мўв хурät ханшты па верäнтты ёх -2023» вер пурайн лэщätтсы. Тäm вäйтантупсыя стихät-путрät, арät ханшты вулаң па айлат ёх äктäщäт.

Увäs мўв тўр сый

▲ Вäйтантупсы пурайн. Н. Вах верум хур

Олäң вўща ясäң мойң мир ещäлт Увäs мўв, Сибирь па Дальний Восток ассоциация кэща хэ Григорий Ледков путäртäс. Лўв лупäс:

» Тäm хätл мўң верлўв рät ясäтa па арät-путрät ханшты вера постäсўв. Тыв вән хуятлўв юхätсäт, мäтa ёх хўвн непекät ханшман вэллät. Ай ёхлўв па тäтa äктäщäт, щит шеңк ям, хуты тäm верев äн сухнäд па елды тäты питды.

Ассоциация вице президент, вәнлätты вер па рät ясäт елды тäты äхтйин рäпитты не Нина Вейсалова ищи юхтум мира вўща ясäң лупäс па «Увäs мўв тўр сый» кäсупсы олäңän путäртäс.

» Литературной ясäң такды немäлт ясäң, немäлт культура вер тўңширäңa вэлты äн пäкл. Хута мўң йилуп поэтлўв па писателлўв, Юрияйт Рытхеу, Юванät Шесталовät? Ин мўңева тäm мосты вера ар äр пунты мосл, – лупäс Н. Вейсалова.

«Увäs мўв тўр сый» арäң-путрäң кäсупсы Увäs мўв, Сибирь па Дальний Восток ассоциация ёхн 2017-мит олн лэщätтса па олäң пўш версы. Щи ол 200 хуят щив непек китсät.

«Увäs мўв тўр сый» кäсупсы Россия мўв кät мойлупсыйн постäсы. 2018-мит олн «Россия – этнический комфорт» олäңмит кäсупсы лауреата йис, 2021-мит олн – «Ключевое слово» кäсупсыйн рät ясäт шавиман тäйты пäтa мойлупсыйн катлуптäсы.

«Увäs мўв тўр сый» мет олäңмит кäсупсы 2017-мит олн лэщätтсы. Щи пурайн щив 266 арат заявка-непек китсы. 2019-мит олн щи кäсупсыйн нух питум стихät па путрät эвält лўңätтты непек есäлсы.

Кимит кäсупсы 2019-мит олн версы. Щив стихät па путрät рät ясäңän китты па рўщ ясäңa тулмащätты мосäс. Иса щив китум утät эвält 44 хуят 16 ясäңän ханшум 92 рäпата пирисы. 2019-2020-мит олätн кät непек лэщätтсы.

Хэлмит литературной кäсупсы 2021-мит олн тäсы. Луваттйин 64 непек щив китсы. 2022-мит олн кät киника етäs.

Тäm ол лыпät тылäщ олäңмит хätлän нядмит литературной кäсупсы пўншсы. Нын ищи щив стихлän па путäртлän китты веритлätты.

Тäm верум вäйтантупсыя ар ол путрät ханшты вәнлат хуятät

юхтйылсät. Щит «Увäs мўв тўр сый» кäсупсыйн жюри кэща хэя вэлты хэ, Саха (Якутия) вулаң писатель хуят Андрей Кривошапкин вäs. Лўв олäңмит кäсупсät олäңän путäртäс па яма ханшты айлат ёх ишäкäs.

Щäлтa ханты мир вулаң ханшты хэ, шуши мир ассамблея кэща па Югра округ дума депутат хуят Еремей Айпин йилпа етты киникайлад олäңän путäртäс. Лўв лупäс, хуты тäm «Увäs мўв тўр сый» кäсупсыйн шуши мирät йилуп поэтät па писателят олäңän уша верты рäхл.

Екатерина Власова – нявремät пäтa ханшты ими, увäs мўвн вэлты арсыр войт олäңän киникайт ханшäl. Лўв щимäщ нумäs пунäs, хуты «Увäs мўв писатель хätл» лэщätтты мосл.

Щäлтa вäйтантупсыя юхтум айлат поэтät дыв ханшум стихлал лўңätсät. Эвенк мир эвält вэлты не Валентина Волкова рät ясäңän стихät па арät ханшäl. Лўв рät ясäңän па рўщ ясäңän ханшум утлал лўңтäs.

Ямал мўвн вэлты ими Любовь Возелова ханты ясäңän вәнлätты непекät ханшäl. Лўв эвältтäдa Проккопий Салтыков ханшум «Хэлäнтa» стих хэлäнтсўв.

Югра мўвев эвält щäтa ханты па вухаль поэтäң вäsäң. Щит вухаль не, Югра мўв писателят тäхия луңум поэтими Светлана Динисламова па лўв саттäдa стихät ханшты хэ Вячеслав Кондин. Лын ищи ханшум арäң путäрдлал мира вандтäсät.

Шеңк ям, хуты тäm вäйтантупсыйн нявремät ищи вäsät. Христина Чернышова Тюмень вош эвält тыв юхтäs, лўв ветмит класäн вәнлтйыл. Христина эвенской ясäңän «Би эдубалдарив» («Тäтa ма сема питсум») стих лўңтäs. Ищиты лўв эвältтäдa А.С. Пушкин ханшум сорни хўд олäңän эвенской ясäңa тулмащтум моньщ шäп хэлäнтсät. Кимит эви Елизавета Дунина нанайской ясäңän Понгса Киле ханшум стих мир ещäлт лўңтäs.

Путär ханшä: **Надежда Ильина**

Ёре вэрт олаңан тарнаң путар

Лыпат тылашн Ёмвошн «Детский этнокультурно-образовательный центр» хуца туристско-краеведческой смена пүншса. Лыв лыпат тылашн 2-мит хатлән рәпитты олаңитсәт па иса 18 хәтл рәпитсәт.

Программа верум тәхийн кәца щира методист О. Исаченко вәс. Иса тәм смена 10-кем хуят верты нәтсәт, дыв ши тәхийн рәпитты ёх. Мет ар йис верәт вәты вухаль ики В. Меров нявремәт санквылтапн нарәсты вәндтәс.

Щәлта па арсыр ханты па вухаль ёх ар сувәт санквылтапн нявремәта нарәстәс. Нявремәт пида вәнд-тыйлды айлат эвеңән Татьяна Качанова па Татьяна Сайнахова рәпитсәңән. Лын А.И. Герцен немуп Санкт-Петербургской педагогической университет хуца вәнд-тыйлдыңән. Китумтак вухаль эвеңән, вәлды вошел – Саранпауль.

» Югорской наяң-вәртәң йис верәт олаңан путартман мўң нявремәт тәм мўв яма уша верты хушдәлүв, ши пәта мўң тәмәщ смена верәнтсүв – путартәс Олеся Николаевна.

Кашаң мир хуца тарнаң йис олаңан арәт, путрәт вәлдәт. Ши верәт «тарнаң йис арәта-путрәта» альщәлдыт. Ханты па вухаль мир күтн мет вана тарнаң арәт тай-сайт. Ши арәт леваса хуятн па леваса тәхийн ән арисайт, тәп ям тур тайты арәң икетн нарәсман арисайт.

Мет олаң вухаль ёх тарнаң арәт-путрәт Вең мўвн вәлды учёной ёхн хәншсайт. Щит А. Регули – 1843-1845-мит олаңн па Б. Мункачи – 1888-1889-мит олаңн хәншсәңән. Мет сыры хәншум тарнаң арәт-путрәт непека вухаль па венгерской ясәтн версайт. Әхәт па вухаль ими Е.И. Ромбандеева рўщ ясаңа тулмаштәслә па вухаль ясаң пида 2010-мит олаң киникая версәлә. Ши киника немл «Героический эпос манси (вогулов):

» Нявремәта әмәщ шуши мир олаңан уша верты

Песни святых покровителей». Хәтл етты пеләкн вәлды хәнты мирев тарнаң арәт-путрәт мет олаң 1888-мит олаң хәншәс па 1891-мит олаң непека пунәс С.К. Патканов.

Арсыр тарнаң арәт па путрәт па ёх иши хәншсәт. Тәм мўв тарнаң йис арәт-путрәт, щит немәсыя вәлүм верәт. Щит мўң археологәт мухты уша верләв, дыв мўв илпийн сыр-сыр вош вуләт вәйтләт па щәта сыр-сыр йис даласты пурмәсәт иши вәлдәт.

Тарнаң арәт-путрәт арад пеләк учёной ёхн хәншлайт. Тәмхәтл вәлдупсыйн вәлды хәншты хошты мирн иши ши вер рўщ ясаңан непека пунда. Тәм проект ёхлүв ши непекад пәда вантман рәпитләт.

О.Н. Исаченко путартәс, муй лүв кашаң хәтл версәт:

» Кашаң йилуп хәтл мўң яха әктәщман олаңитсүв. Щәлта нявремлүв пида рәпитсүв мулды и вер олаңан путартман. Щәлта па еша нарәсләсүв па еша йис хәнты па вухаль ёх юнтты уәтн юнтсүв. Мўң тәмәщ хәтләт тайсүв: «Югра най-вәрт хуца мойңа юхәтсүв»; «Нәхәс немуп най эви»; «Най-Вәртәт» хәншты мирев хуца хәншты щирәт, хур хәншты ёхн хура верты щирәт, нарәсләты ёх нарәсьюхн нарәсты щирәт»; «Югра най-вәртәт

лахран»; «Югра най-вәртәт тарнаң дала пәнтәт»; «Югра най-вәртәт вәлды хотәт»; «Югра най-вәртәт йәңхты әхләт, хопәт»; «Тарнаң арәт хәтл» па па уәт.

Тәм программа вермевн мўң ар кружок рәпата верәнтсүв. Тәта шўкщәты тәхи вәс, немл «Най-Вәрт пурмәсәт» па театр щира юнтты хәр тайсүв, немл «Лылаң түр сый». Нявремәт әмәщ рәпитты тәхет – щит вера мосты вер, тәлтаса лүв тәм верәт нумәса па сәма пунләт па елды тәты питләт.

Нявремәт щирн лыведа мет әмәщ вәс Н. Жукова пида вәйтантыйлды. Ши ими Государственной архив Югра хуца кәца рәпитл, щит муй тәхийн йис непекад шавидайт па йилпа киника непекадта пундайт. Нявремәта әмәщ вәс, сыр-сыр викторинайн юнтты, квест-юнтты уәт па «Вожак Ивыр» щира путартты, шәшты. Уша верум верәт дыв смена тәхәрти хәтлән ванләтсәт.

Программа «Ёре вэрт олаңан тарнаң путар» нявремәта ләхсәңа йиты, сыр-сыр верәт уша верты нәтәс. Нявремәт пида рәпитум ёхлүв нявремәта мўвев-йиңкев олаңан иса верәт уша верты нәтсәт.

Путар ләщәтәс:
Пётр Молданов

^ Хўд няшты кӑсупсыя юхтум хуятӑт

^ Брусенцевӑт хоттел ёх

Хўд велпӑслӑты ёх хӑтл постӑсӑт

Вӑщ тылӑщ 8-мит хӑтлӑн Нуви сӑнхум районӑн Ваньщавӑт кӑртӑн хўд велпӑслӑты ёх хӑтл постӑсы. Кашӑң ол тӑм ёмӑңхӑтл кӑртӑн «Хўд велты хӑ» кӑсупсы эвӑлт олңитлы. Тӑм пўш кӑсупсийн сыры олӑт иты ищи ар щирн кӑссӑт: мет олӑң хўд катлум хуят, мет айлат хўд велпӑслӑты хуят, мет ар хўд катлум хуят, мет вӑн хўд катлум хуят па па немӑт.

Вӑнлат па айлат хуят-хуят пусл хонӑңа хўд ньяшты мӑнсӑт. Тӑм вера лыв сыры лӑщӑтыйлсӑт: мўв дерӑт хирсӑт, ньяшдал яма версӑдал.

Айлат пух Егор Гришкин уяңа вӑлмал, мет олӑң хўд лўв ёша павӑтмал. Илья Брусенцев ньяша ньял карты вўнь йирмал па мет ар хўд велмал, ньяшла ипуляң 2-4 ай хўд хойдяс. Кашӑң ол кӑсупсыя Анатолий Лаврищев яңхӑл, лўв мет вӑнлат хуята вӑл. Тӑм пўш тӑм вӑнлат ики яң мет вӑн хўд катӑлмал. «Мет айлат рыпака» Илларион Молданов йис, лўв тӑп хӑт тӑла вӑл, ньяшла ищи ай хўдые питӑс. Тӑм пўш

^ Упеӑн хӑнты як яклӑнӑн

кӑсупсийн 14 хуят кӑссӑт, лыв хўдыева хўд таклы юхи ӑн мӑнсӑт, кашӑң хуят хўд велмал.

Щӑлта кӑртӑң кўлуп пўңӑлн ёмӑңхӑтл лӑщӑтсы, хута хӑнты па рўщ арӑт па якӑт ванлӑтӑсийт. Вӑн па ай хуятӑт пӑта

сыр-сыр ущхўд кӑсупсӑт лӑщӑтсийт. Нух питум ёх мойлупсӑтн мойлӑсийт.

Нина Брусенцева

Хӑнты ясаңа тулмащӑтс:
Надежда Вах

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№14 (3626), 20.07.2023

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры

Издатель
Департамент внутренней
политики
ХМАО-Югры

Редакция

Директор, главный редактор –
Динисламова С.С.
Телефон (3467) 33-36-82

Заместитель главного
редактора – **Рагимова Н.В.**
Телефон (3467) 33-24-02

Ответственный секретарь –
Вах Н.И.
Телефон (3467) 33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г. Ханты-Мансийск,
ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:

ООО «Новости Югры-
Производство» г. Сургут,
ул. Маяковского, 14.

Индексы 04393, 54393

Тираж **2166** экз.
Заказ **3364**
Цена свободная

Газета
зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в
сфере связи,
информационных технологий
и массовых коммуникаций по

Тюменской области,
ХМАО-Югре и ЯНАО.

12+

Свидетельство о регистрации
ПИ №ТУ 72-00796
от 23 января 2013 г.

Мнение авторов публикаций
не обязательно отражает
точку зрения редакции.